

PALLABREROS
TEMÁTICOS
N'ASTURIANU

xixón

Cultura
y Educación

Oficina de Normalización Llingüística

*«El fútbol ye un xuegu de caballeros xugáu por villanos
y el rugby ye un xuegu de villanos xugáu por caballeros»*

-Vieyu dichu inglés-

Edita

Fundación Municipal de Cultura, Educación y Universidá Popular.
Oficina de Normalización Llingüística
Conceyu de Xixón

Testos

José Ramón Matilla Rato

Diseño y ilustraciones

Juan Gallego Diseño

Imprime

Asturcopia

Depósitu llegal

AS 03253-2022

Impreso n'España.

Nun ta permitida la reproducción total o parcial d'esti cartafueyu, nin pasalu a un sistema informáticu, nin tresmitilu per mediu dalu, seya electrónicu, mecánicu, copia, grabación o cualesquier otru ensin permisu per escrito del editor.

Prólogo

¡Hola a tola xente del mundu del deporte y del rugby! Dende qu'entamé con esti deporte, forma parte de la mio vida, primero como xugadora y agora como entrenadora. Anque lu conocí tarde -cuando taba estudiando na universidá- d'entós p'acá too xiró al rodiu del rugby, del mio compromisu deportivu, del equipu y de les mios compañeres. Agora toi nuna estaya nueva, como entrenadora, na que sigue siendo mui importante la mio forma d'entender la vida y sigo con esi compromisu. A ello amiesto l'oxetivu personal de dar a conocer el rugby y que cada día más xente s'avere a él y qu'entre tamién dientro de les sos vides.

Dende que lu conocí, yendo a dalgunos partíos universitarios, el rugby enganchóme. Asina, nos terceros tiempos, empecipié a ver otros aspectos de cómo son les persones, haciendo amistaes que, pasaos los años, son les más importantes pa min.

Dempués, como xugadora, esa implicación siguió cola rutina y el compromisu nos entrenamientos, colos nervios (adrenalina) nel vestuariu enantes de los partíos; tres

d'un gran placaxe, nes victories y tamién nes derrotas. Los resultaos nun lo son too, lo más importante son les persones, l'equipu, lo que podemos aportar toes y caúna de les persones que participamos d'esti deporte.

A la xente que se quier acercar al rugby dígo-yos que s'averen a conocelo, que si lo prueben, van enganchase, porque van sentir esi sentimientu d'equipu, de pertenencia, de trabayu n'andecha (colectivu), d'amistá, de pasalo bien, de compañerismu, de respetu por toles persones qu'hai nun campu, dende'l públicu, pasando pelos árbitros, auxiliares, xugadores y contraries.

Pa rematar, encamiéntovos que-y echéis una güeyada a esti vocabulariu, porque va davos la oportunidá de conocer un poco más sobre'l rugby, un gran desconocíu tovía n'Asturies. Abúltame que por cultura, tradición y personalidá tien sitiú na nuestra tierra.

Berta García Alonso

Lluanquina y ex-xugadora internacional de la seleición española de rugby

Antoxana

Les apariencies engañen, y nun hai meyor exemplu que'l rugby. Esti deporte de contautu, por mui brutu que pueda paecer, escuende unos valores y una delicadeza especiales. De fechu, esiste un dichu inglés que diz qu'«el fútbol ye un xuegu de caballeros xugáu por villanos y el rugby ye un xuegu de villanos xugáu por caballeros».

*Esto ye asina porque la integridá, la pasión, la solidaridá y el respetu son los pegoyos principales, y eso faise patente nel xuegu, nel campu y nes graes, onde les aficiones de los dos equipos conviven con total respetu. Pero nun quiero adelantar nada, porque datos interesantes como esti y munchos más vais poder deprendelos nesti cartafueyu, ún de los que publica dende va más d'una década la **Oficina de Normalización Llingüística del Conceyu de Xixón** (dependiente de la **Fundación Municipal de Cultura, Educación y Universidá Popular**) col envís d'axuntar la llingua y el deporte pa que la xente aficionao o interesao nél, la moxeda y la ciudadanía en xeneral conozan y disfruten los deportes na nuestra llingua.*

L'últimu pallabreru editáu foi'l del axedrez, pero enantes fueron los del skate, del voleibol, del hoquei, del surf... Y asina hasta 2009, onde s'entamó esta iniciativa tan prestosa col del fútbol. Namás queda seguir esparciendo'l conocimientu sobre'l deporte y reivindicar con una bona haka la normalización del asturianu.

¡Vémonos nel tercer tiempu!

Manuel Ángel Vallina

Conceyal de Cultura del Conceyu de Xixón

PALLABRERU DEL RUGBI

Índiz

- 03 **Prólogo**
- 04 **Antoxana conceyal**
- 06 **Delles consideraciones enantes d'entamar**
- 06 **¿Qué ye'l rugby?**
- 07 **Historia**
- 09 **El rugby n'Asturies y en Xixón**
- 10 **Equipos xixonese de rugby anguaño**
- 11 **Les regles del Rugby Union**
- 11 **L'arbitraxe**
- 12 **¿Cómo se consiguen los puntos?**
- 13 **Delles aiciones del xuegu**
- 17 **Faltes, sanciones y ventayes**
- 21 **El balón**
- 22 **Equipamientu y vestuariu**
- 23 **El campu**
- 25 **Los palos**
- 25 **Otres pallabres rellacionaes col campu de xuegu**
- 27 **Posiciones de los xugadores nel campu**
- 30 **Modalidaes de rugby**
- 33 **Valores del rugby**
- 34 **Tradiciones y otros aspectos del rugby**
- 35 **Equipos asturianos na categoría más alta del rugby español**
- 36 **VI Naciones**
- 37 **El rugby nos Xuegos Olímpicos**
- 37 **Los Mundiales de rugby**
- 38 **¿Cómo entamar nel rugby?**

Delles consideraciones enantes d'entamar

Hai que comentar dalgunos aspeutos sobre'l tipu de vocabulariu escoyíu: vamos emplegar los términos que s'usen nel rugbi español dende los sos oríxenes.

El vocabulariu del rugbi procede de dos fontes terminolóxicques: l'inglés (porque esti deporte nació en Gran Bretaña) y el francés (tien munchu influxu nos términos utilizaos nel rugbi español).

Siguiendo esa tradición, nesti pallabreru recoyemos, per un llau, les formes orixinales, sobre too les que vienen del inglés; y per otru, l'adautación al asturianu de los términos que vienen d'eses llingües, con pallabres como *rugbi*, *penalti*, *balón* (del inglés) o como *melé*, *ensayu*, *placaxe*... (del francés al traviés del castellanu).

Dalgunos d'estos términos tienen, amás, otra forma n'asturianu, como son *adelantáu*, *zaguero*, *marca* (pa les pallabres que vienen del francés) y *saque de llateral*, *güelpe de castigu*, *melé espontanea*, *fuera de xuegu*, *zona de marca*, o *tercer llinia* (pa les que proceden del inglés).

¿Qué ye'l rugbi?

El rugbi ye un deporte coleutivu que se xuega ente dos equipos de quince xugadores que disputen un balón oval (que garren coles manes y golpien colos pies). El balón pásase p'atrás coles manes y l'oxetivu ye posalu tres de la llinia de marca del equipu contrariu.

Les y los xugadores de rugbi puen garrar al contrariu/a, emburriar en delles xugaes como la *melé* y *placar*.

Historia

El rugby ye un deporte de contactu y d'evasión, que tien los sos orixenes na localidá inglesa de Rugby, nel condáu de Warwickshire. Nesa ciudá'l clérigu anglicanu William Webb Ellis, cuando yera alumnu de la escuela de Rugby, garró, en **1823**, el balón coles manes mientres xugaben un partíu de fútbol. Les primeres regles ellaboráronles los estudiantes del colexu de Rugby en **1845**.

En **1863**, representantes de dellos colexos de Londres decidieron separar el rugby y el fútbol, col envís de facer un reglamentu únicu pa toles variantes de lo que se conocía como *football*.

Na primer reunión de les seis qu'hubo aprobáronse les catorce regles iniciales y fundóse *The Football Association (FA)* y na última aprobáronse *The laws of the game* (sicásí, nun se llegó a un alcuerdu total).

Dende esi momentu, apaecen el rugby y el fútbol como deportes separaos.

En **1871** creóse la *Rugby Football Union (RFU)* y redactóse'l primer reglamentu yá talmente de rugby.

El primer partíu internacional de rugby xugóse en **1871** ente Escocia y Inglaterra.

En **1887**, redúxose'l númberu de xugadores, de 20 a 15 (que ye'l númberu actual d'un equipu de rugby).

En **1882**, apaecen los primeros árbitros pa poner orde nos partíos, anque con funciones mui

reducíes (les regles taben menos desenvuellaes qu'agora).

En **1886**, Escocia, Gales y Irlanda fundaron la *International Rugby Football Board (IRFB)*, encargada de dirixir les federaciones nacionales y d'organizar el Campeonatu Mundial. Cuatro años dempués, amestóse Inglaterra a la IRFB (que camudó'l nome pol de *WR, World Rugby*, en 2014).

En **1895**, hubo una división nel rugby: per un llau apaició'l *Rugby League* (profesional) y per otu'l *Rugby Union* (*amateur*). Demientres un sieglu'l *Rugby Union* caltuvo la so fidelidá al amateurismu, hasta qu'en 1995, la IRFB permitió a los clubes pagar a los xugadores, colo qu'apaició'l profesionalismu tamién nel *Rugby Union*.

En **1934**, fundóse la *Fédération Internationale de Rugby Amateur* (FIRA) entamada poles federaciones d'Alemaña, Bélxica, Francia, España, Italia, Países Baxos, Portugal, Cataluña, Suecia y Rumanía.

El rugby femenín xurdió na primer metá del sieglu XX, y el primer partíu internacional xugóse en **1982**.

Rugbi femenín

El Rugby n'Asturies y en Xixón

La *Federación Asturiana de Rugby* fundóse en 1964, con sede en Xixón. En 1995 camudó'l nome por *Federación de Rugby del Principado de Asturias*.

Enantes d'apaecer la federación yá hai referencies a la práutica del rugby en Xixón, como la de Marceliano de la Cuesta, que, rematando'l sieglu XIX, fundó con otros deportistes la primer sociedá deportiva asturiana, *La Amistad*, qu'incluyía'l rugby dende los entamos.

En 1923, el periódicu *El Comercio* falaba de que la *Unión Deportiva Gijonesa* practicaba tolos deportes, ente ellos el rugby.

En marzu de 1931, los periódicos locales *El Comercio* y *La Prensa* publicaben una convocatoria pal primer entrenamientu d'esti deporte, el rugby, nel recintu de la Feria de Muestras y

pedía a los asistentes puntualidá. Esta convocatoria, que firmaba'l delegáu, fai pensar na intención de formar un equipu de rugby en Xixón. En mayu de 1931, *La Prensa* publica que'l seleccionador nacional de rugby, señor Ordoñez, diba presenciar y dirixir el primer entrenamientu de rugby y convocábase a tolos xugadores y simpatizantes nel campu del Jovellanos, na cai Ezcurdia, esquina a Premio Real.

En 1964 celebráronse n'Asturies los *XII Juegos Nacionales Universitarios*, organizaos pol S. E. U. -*Sindicato Universitario Español*-, qu'incluyen el rugby. Tamién se funda nesi añu la Federación Asturiana de Rugby.

Dempués hai qu'esperar al entamu per parte de Jaime Fernández Lastra del primer equipu federáu de rugby asturianu, el *Revillagigedo* (nel centru educativu del mesmu nome), que xugó'l primer partíu'l 25 de xineru de 1965 escontra la Guardia de Franco de Valladolid. El partíu xugóse nel campu central de la Universidá Llaboral de Xixón y ganaron los vallisoletanos por 27 a 0.

Ye destacable que'l rugby en Xixón apaecía nun entornu obreru -a lo llargo de la historia ye más propiu de contornes universitaries y de clases medies y altes-.

A fines de 1966 xurdió la seición de rugby del *Real Gijón* (nome que tuvo ente 1941 y 1972 el *Real Sporting de Gijón*). Foi'l primer equipu asturianu en xugar nuna competición nacional y militó na categoría máxima del rugby español na temporada 1977/1978, siendo l'únicu equipu xixonés de rugby n'algamar esta categoría del rugby español.

La seición de rugby del Sporting desapareció nel añu 1995, pa continuar nel *Gijón Rugby Club* (que yá tuviera federáu nes temporaes 82/83 y 83/84); dempués cesó l'actividá hasta tener los derechos federativos de la seición de rugby del Sporting.

Hai que facer alcordanza de los equipos xixonés que desenvolvieron el so llabor en toos estos años: *Combinado 68*, *EITI*, *Andecha*, *Lauro Rugby (Gijón Rugby Club)*, *Pipol's*, *Panther Black*, *Calzada RC de Gijón*, *Grupo de Cultura Covadonga*, *Universidad Laboral*, *Instituto Jovellanos...*

Equipos xixonese de rugby anguaño

• **Calzada Rugby Club de Gijón**

Fundóse en 1989 col nome de *Club Rugby La Paz*. En 1990 camudó'l nome pol de *Club Rugby La Calzada Rucky* y en 2011 pasó a llamase *Calzada Rugby Club de Gijón* (ye'l nome actual).

Na temporada 2022/23 participa na categoría rexonal.

• **Gijón Rugby Club - Universidad de Oviedo**

Continuó'l llabor de la seición de rugby del Sporting nel añu 1995, al heredar los derechos federativos.

Sicasí, yá funcionaba nuna etapa anterior: en 1982, un grupu de xugadores del Sporting decidieron fundar el club *Combinado Astur* (pa partíos amistosos). Nel mesmu añu, constituyóse'l *Gijón Rugby Club*, qu'esi mesmu añu pasó a llamase *Lauro Rugby Club*. Nes temporaes 1984/85 y 1985/86 nomóse *Club de Rugby*

Gijón. Los sos equipos, ún sénior y otru cadete, col nome d'*Amigos del Rugby*, compitieron dos temporaes.

El club rexistróse en 1985 nel Rexistru del Principáu d'Asturies, aunque nun tuvo actividá nin xugadores hasta que se reactivó en 1995. Na temporada 2022/23 participa na categoría rexonal.

• **Real Grupo de Cultura Covadonga**

Na so historia hai que diferenciar dos etapes:

Una primer etapa qu'entamó en 70/71, na que l'equipu participó nel Campeonatu Provincial Sénior y que duró hasta la temporada 76/77 -última na que compitió-

Una segunta etapa qu'empeció en 2008, cuando se retomó la seición de rugby del Grupo. D'entós p'acá, vienen faciendo actividaes formatives de rugby con neños y neñes hasta sub-12.

Calzada Rugby Club de Gijón

Gijón Rugby Club - Universidad de Oviedo

Real Grupo de Cultura Covadonga

Les regles del Rugby Union o Rugby XV

La modalidá de rugbi que más se xuega n'España ye'l *Rugby Union* o *Rugby XV* (el *Rugby League* ye mui minoritariu). Poro, n'Asturies nun hai Federación de *Rugby League*: tolos equipos que tãn na *Federación de Rugby del Principado de Asturias* son de *Rugby Union*.

Regles más destacaes de la modalidá de *Rugby Union*:

- Si se pasa'l balón cola mano, siempre tien que ser p'atrás (namás pue pasase p'alantre cuando se-y da una patada). El pase llámase adelantáu, *avant* o *knock-on*, dependiendo de si'l balón cai de les manes o se pasa p'alantre.
- Cuando plaquen a un/a xugador/a, tien que pasar el balón o soltalu rápido.
- El/la xugador/a que fai un placaxe tien que soltar al placáu/ada nel momentu.

- Si'l balón sal pela llinia llateral del campu, vuelve a ponese en xuegu con un saque de llateral.

- Llógrose un ensayu cuando un/a xugador/a pon el balón nel suelu na zona d'anotación. Pa ello tien de posar el balón: si-y cae, nun hai ensayu.

- Los partíos duren 80 minutos, dividiós en dos tiempos de 40 minutos caún ente los qu'hai un descansu de 15 minutos.

L'arbitraxe

World Rugby (WR) indica que l'arbitraxe tien que ser xustu y imparcial. Amás, ye una de les partes integrales del xuegu y l'árbitru/a tien que ser receptivu/a y empáticu/a coles necesidaes de los y les xugadores. Con ello llógrose que l'ambiente seya'l correutu pa tomar les decisiones más complicaes y favorecer el desarrollu del xuegu.

Los o les participantes d'un partíu de rugbi enxamás ponen en dulda la honestidá del/la árbitru/a. Facelo sedría atacar l'espíritu del rugbi.

Poro, l'autoridá arbitral ye inviolable y vese nel tratu que-y dan los o les xugadores. Protestar o discutir una decisión arbitral castígase col retrocesu de diez metros nel so campu pal equipu infractor y con tarxeta mariella pal/pa la xugador/a que fai la protesta.

L'árbitru/a ye la persona responsable de facer que les regles del xuegu se respeten y de controlar el tiempu y paralu en casu de mancadures, mesmo que d'anotar el resultáu.

Amás, hai dos árbitros asistentes o xueces de llateral, que-y echen un gabitu al árbitru/a principal.

En partíos internacionales hai tamién dos árbitros/es asistentes, que lleven el control de los cambios y de les espulsiones temporales. Nellos tamién hai un/a árbitru/a de televisión, que s'encarga de revisar les xugaes duldoses al traviés d'un sistema de visionáu televisivu (TMO).

¿Cómo se consiguen los puntos?

Ensayu, marca, try o essai: val cinco puntos. Llógrese cuando un/a xugador/a posa'l balón nel suelu más alla de la llinia de marca del equipu contrariu. Si'l balón-y cai o nun se posa, nun hai ensayu. Esta aición da derechu a otra xugada posterior, que se conoz como tresformación.

Ensayu de castigu: val siete puntos y ye una sanción que señala l'árbitu/a cuando ye inminente qu'un equipu llogre l'ensayu y l'equipu contrariu, que defende, fai una infracción d'antixuegu cola intención d'evitalu. Nun se tira a los palos pa la tresformación.

Patada de bote prontu o drop: val tres puntos y ye una aición que se produz col balón en xuegu. Un/a xugador/a del equipu cola posesión pue golpiar el balón col pie a los palos dende cualesquier posición del campu col envís

de pasalu ente la parte superior. El/la xugador/a tien que facer botar el balón escontra'l suelu y, cuando esti rebota y entama a subir, golpialu col pie pa que la patada seya válida.

Tresformación (conversión en Llatinoamérica) **tres d'un ensayu**: val dos puntos y ye una aición na que se golpia'l balón col pie, dempués de consiguir un ensayu y énte'l llugar nel que se llogró. El balón tien que pasar pente la parte superior de los palos. La tresformación pue facela cualquier xugador/a del equipu, aunque avencen facela'l mediu d'apertura, el mediu melé y el zaguero.

Tresformación tres d'un güelpe de castigu (un penalty): val tres puntos y ye una opción que tien l'equipu non infractor cuando sancionen al equipu contrariu con un güelpe de castigu. Consiste en golpiar el balón col pie y llograr pasar l'oval pente la parte superior de la H que formen los palos (como na tresformación tres d'un ensayu).

Ensayu

Otres aiciones del xuegu

Güelpe de castigu: aición que val pa volver a poner el balón en xuegu tres d'una sanción. Les infracciones que se sancionen davezu col güelpe de castigu son: fuera de xuegu, placaxes ilegales, retención del balón nuna melé espontánea o *ruck*, nun soltar al xugador/a placáu/ada, nun dexar lliberar el balón al xugador/a placáu/ada, entrar de manera incorreuta nes melés espontánees...

L'equipu que pon el balón en xuegu tres del güelpe de castigu pue escoyer, según la parte del campu onde se produza, ente intentar una tresformación patiendo a los palos, patiar el balón fuera del campu pela llinia llateral o pidir melé nel puntu de la infracción.

Si intenta la tresformación y, al golpiar el balón col pie, llogra pasar l'oval pente la parte superior de la H de los palos, consíguense tres puntos. Al patiar pa sacar el balón del campu pela

llinia llateral, gánense metros -ventaya territorial- y pue siguíse atacando, porque l'equipu atacante tien derechu al saque de llateral al seguir cola posesión de balón.

Güelpe francu o *free-kick*: aición na que vuelve entamase'l xuegu dempués d'una infracción menor. Nun güelpe francu nun se pue intentar la tresformación y, cuando se golpia col pie al llateral, nun se permite que'l mesmu equipu faiga'l saque de llateral.

Amás, l'equipu contrariu pue cargar el saque del güelpe francu (nun dexar que se faiga'l puntapié nel momentu d'entamar el movimientu de saque), a la escontra del güelpe de castigu -que nun se pue cargar hasta que se golpia'l balón col pie-.

Mark: aición defensiva cola qu'un/a xugador/a pue parar el xuegu. Pa ello, tien que garrar el balón (que vien directamente d'un puntapié d'un/a contrariu/a) de forma llimpia coles manes, ensin que-y caiga al suelu y gritar ¡*Mark!* Suel dase nuna situación mui comprometida pal xugador/a que tien el balón, qu'ha tar tres

de la so llinia de ventidós o polo menos tener un pie nella. Tamién pue pidise tando nel aire al saltar a pol balón.

El *mark* ye un güelpe francu pal equipu del xugador/a que lu pide, que pue volver a poner el balón en xuegu patiendo (ha facelo el/la mesmu/a xugador/a que pidió'l *mark*).

Maul: agrupamientu de xugadores qu'intenten avanzar hacia la llinia de marca contraria. Entama cuando un/a xugador/a, que lleva'l balón, y un/a compañeru/a entren en contautu con otru/a xugador/a del equipu contrariu y nun lu/la puen tirar al suelu. El/la xugador/a aguanta de pie y los/les sos compañeros/es aconceyen tres d'él o ella pa echa-y un gabitu y emburriar pa la llinia d'ensayu o marca contraria.

Amás, tienen que tar apilancaos por polo menos un/a xugador/a contrariu/a.

Nel *maul*, el balón ta nes manes d'un/a xugador/a que ta de pie .

Al *maul* nun se pue entrar pelos llaterales, hai que facelo per detrás de los pies del últimu/a xugador/a que ta nél. El *maul* acaba si nun avanza o si'l/la xugador/a que lleva'l balón se suelta del grupu o pasa la *llinia de marca*.

Melé, scrum o mêlée: fase estática del xuegu que val pa volver a poner el balón en xuegu dempués de paralu, normalmente por una falta leve. Los/les delanteros/es de los dos equipos agrúpanse inclinándose, xuntándose y emburriando tres d'indicalo l'arbitru/a.

Entós, el balón introduzse pel pasiyu que se forma en mediu de los dos paquetes de xugadores y, cuando-yos lo diz l'árbitr/a, entamen a emburriar, intentando ganar el balón colos pies el/la talonador/a.

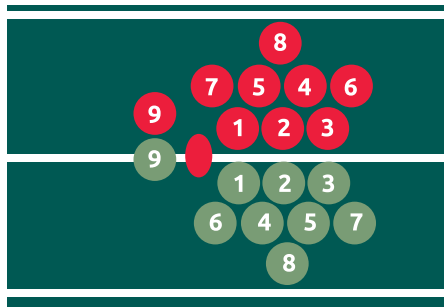

Melé

La melé fórmenla los/les ocho xugadores de la delantera y dispónse en tres llinies:

- La **primer llinia** fórmenla los dos pilares (números 1 y 3) y el/la talonador/a (número 2).
- La **segunda llinia** fórmenla los dos segundos llinies (números 4 y 5).
- La **tercer llinia** fórmenla tres xugadores: los terceros *flanker* (números 6 y 7), y el número 8 o tercera centru (col dorsal 8).

Pa que nun haya mancadures, la melé va formándose siguiendo los encamientos del árbitru/a, que va dando les órdenes (*Agachase, Xunise y Yá*).

Dempués, el mediu melé pue introducir el balón ente los dos paquetes de xugadores, qu'entamen a emburriar pa ganar el balón.

Nun se pue tocar el balón cola mano dientro de la melé (sanciónase con un güelpe de castigu), y los/les xugadores non participantes nella tienen que tar a cinco metros del pie del últimu/a xugador/a del so equipu na formación.

Melé espontánea o melé abierta, ruck: agrupamientu espontaneu que se da cuando los/les xugadores d'ún y otru equipu tán en contactu lluchando pol balón, qu'ha tar nel suelu.

Pa que se forme un *ruck* tien qu'haber polo menos un/a xugador/a de cada equipu. Los/les xugadores de los dos equipos qu'intervienen nun puen tener la cabeza nin los hombros más baxos que los cadriles.

El *ruck* termina cuando'l balón ta en condiciones de poder xugase porque ún de los dos equipos tien ganáu'l *ruck*. La sanción por nun respetar eses regles ye un güelpe de castigu.

Ruck

Patada a seguir: acción de patiar l'oval p'alantre pa qu'un/a compañeru/a lu recueya y asina ganar metros. Tamién s'emplega pa salir del campu propiu y mete-y presión al equipu contrariu nel so propiu terrenu.

Namás puen seguir el balón los/les xugadores del equipu patiador que tuvieran tres d'él nel momentu de golpialu col pie. Los/les que tean per delante del xugador/a patiador/a nun puen intervenir na xugada por tar sitioas en fuera de xuegu, que se ruempe cuando'l o la patiador/a los/les adelanta al correr tres del balón, colo que puen participar na xugada.

La patada, que ye mui alta, da-yos tiempu a los/les xugadores del equipu patiador a llegar a onde va cayer el balón y poder disputalu.

Los/les xugadores que tean en fuera de xuegu, delante del/la patiador/a, y a menos de diez metros del puntu onde cai'l balón, tienen que reular hasta colócase a diez metros pa volver a tar en xuegu.

Patada a seguir

Saque de llateral, touch o line-out: acción na que se vuelve a poner en xuegu'l balón cuando sal del campu. Los/les xugadores de los dos equipos pónense en dos fileres y tienen que saltar pa garrar el balón. Xeneralmente'l saque failu l'equipu que nun mandó fuera'l balón, a nun ser tres d'un *güelpe de castigu* a llateral.

El balón sácase coles dos manes, llanzándolu al mediu d'un pasiyu d'un metru, formáu polos/les xugadores de los dos equipos. El *touch* fórmenlu los/les delanteros/es y pue xugase de delles formes:

- **L'ascensor:** saltu nel que dos xugadores llevanten a otru/a pa disputar el balón.
- **La reducida:** l'equipu que pon el balón en xuegu decide que'l saque de llateral lu formen menos xugadores de los/les siete qu'avecen formalu.
- Tamién se pue llanzar más allá de la formación pa que recueya'l balón l'apertura (suel producise cerca de la llinia de marca propia).

Los/les xugadores non participantes nel saque de llateral tienen que tar a diez metros de la

llinia de puesta de xuegu. El balón tien de seguir esa llinia, qu'hai entre les dos fileres de xugadores nel *saque de llateral*.

Torniellu: *maul* n'avance llateral o diagonal que fai'l paquete de los/les delanteros/es n'ataque (al dir rotando sobre ellos/es mesmos/es van dexando a los/les delanteros/es contrarios/es atrás y reculando nel so campu).

Árbitru

Faltes, sanciones y ventaya

Antixuegu: aiciones contraries al espíritu del rugbi: cargar o emburriar ensin balón; correr delante del/de la portador/a del balón, ensin dexar placar al/a la que lleva'l balón; bloquiar el balón ensin dexar que se pueda xugar; echar zancadielles; dar puñetazos o güelpes; facer placaxes peligrosos; placar a un/a saltador/a nel aire; placar ensin balón...

Adelantáu, pase adelantáu o avant: nel rugbi'l balón tien de pasase p'atrás coles manes, si se pasa p'alantre o cai de les manes p'alantre produzse una infracción, que se noma *adelantáu* -si cai de les manes- o *pase adelantáu* -si'l pase va p'alantre-. Coloquialmente tamién se noma *avant* a les dos aiciones. Pa facer un pase p'alantre hai que golpiar el balón col pie. El reglamentu distingue dos situaciones:

- **Adelantáu o knock-on:** cuando'l balón cai de les manes p'alantre.

- **Pase adelantáu, balón adelantáu o forward:** cuando se pasa un balón a otr/a xugador/a del mesmu equipu que ta per delante del/de la que lu que pasa. Dempués d'esta aición, entámase'l xuegu con una melé.

Balón reteníu: cuando plaquen a un/a xugador/a y cai al suelu, nunca pue retener el balón: tien que lliberalu, soltándolu nel momentu, y dexar que siga'l xuegu. Si nun suelta'l balón, l'árbitru/a pita y sanciona con güelpe de castigu.

Faltes na melé:

- **Fundir la melé:** dalgún de los/les xugadores de la primer llinia de la melé tira-y del brazu p'abaxo al/a la xugador/a contrariu/a del so llau na melé (que se funde per esi llau).

- **Xirar la melé adré más de 90 graos.**

Faltes nel ruck:

- **Entrada pel llateral:** los/les xugadores que quieren incorporase a un *ruck* tienen que facelo entrando per detrás del pie más retasáu del últimu/a xugador/a del so equipu que tea nél. Si nun lo faen asina y entren per un llateral, cometen una infracción.

- **Tocar el balón cola mano:** nun se pue tocar el balón cola mano nun *ruck*. Los/les xugadores tienen qu'apoyase sobre los pies y ganar la posesión del balón emburriando y agarrándose. Los/les xugadores que tán nel suelu tienen qu'apartase del balón y nun puen intentar xugalu.

- **Llanzase sobre'l *ruck*:** un/a xugador/a entra nel *ruck* llanzándose enriba de los/les otros/es xugadores. Nel *ruck* hai que pasar penriba del xugador/a que ta nel suelu colos pies, ensin tirase, y garrar el balón y seguir avanzando nel terrenu contrariu.

- **Llinies de fuera de xuegu nel *ruck*:** los/les xugadores del equipu que nun intervienen nel *ruck* tienen que tar sitiaos per detrás d'una llinia que marca'l pie del/de la últimu/a xugador/a que ta dientro d'él. Cualesquier xugador/a que tea fuera del *ruck* y per delante d'esa llinia (paralela a la llinia de marca), ta en fuera de xuegu.

Fuera de xuegu nel ruck

Faltes nel *maul*:

- **Nun avanzar nel *maul*:** nel *maul*, una xugada dinámica, qu'hai qu'avanzar col balón en grupu. Si se para, hai cinco segundos pa qu'un/a xugador/a atacante abandone'l *maul* col balón o lu pase. Dempués d'esi tiempu col *maul* paráu (nel que'l balón nin se pasa nin se llibera), l'árbitru/a pita la infracción.

- **Fundimientu del *maul*:** el *maul* nun se pue fundir (considérase xuegu peligrosu). Hai que ganalu emburriando -nel casu de tar atacando- o parándolu pa que nun avance -nel casu de tar defendiendo-.

- **Llinies de fuera de xuegu nel *maul*:** les llinies de fuera de xuegu nel *maul* son les mesmes que nel *ruck* (pero nel *maul*, el grupu que se forma ta en movimientu).

Fuera de xuegu o *off-side*: aición que se produz cuando un/a xugador/a ta per delantre del/de la xugador/a que tien el balón y tien intención de participar na aición. Tamién lu hai cuando ta delantre d'un/a compañeru/a que foi l'últimu/a en xugar el balón y tien intención d'intervenir na xugada.

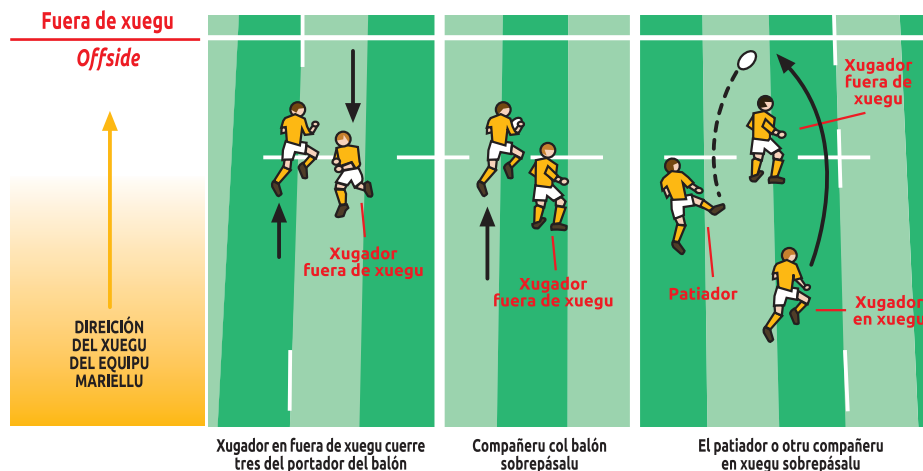
Un/a xugador/a nes situaciones nun pue participar nes aiciones del xuegu, porque van sancionalu/la (si interfiere na aición, si se mueve p'alantre, p'hacia'l balón o si nun s'alloña diez metros del balón).

Tamién l'equipu oponente pue poner en xuegu a un/a xugador/a del equipu contrariu. Esto produzse cuando un/a xugador/a contrariu/a cuerre cinco metros col balón, cuando un/a oponente patia o pasa'l balón y cuando un/a

xugador/a toca'l balón con intención de xugalu pero nun lu garra.

Pantalla: aición que se produz cuando un/a xugador/a, compañeru/a de la persona que tien el balón, s'interpón ente'l xugador/a portador/a del balón y el/la qu'intenta placalu/la.

Placaxe altu o corbata: placaxe que se produz penriba de la llinia de los hombros, anque cuando s'entamara l'aición tuviera per debaxo d'esa llinia.

Otros placaxes ilegales:

- Nun soltar al/la xugador/a placáu/ada n'acabando'l placaxe y nun s'alloñar d'él/d'ella.
- Derribar al/a xugador/a contrariu/a col hombru. El placaxe hai que facelu suxetando al/a xugador/a placáu/ada colos brazos y soltándolu dempués de facelu.
- Emburriar de güelpe direutu col brazu estendiú en puñu al/a la xugador/a placáu/placada.

Toes estes aiciones sanciónense con güelpe de castigu y, dependiendo de la gravedá, con tarxeta mariella o colorada (según los interprete l'árbitru/a como placaxes temerarios o accidentales).

Tarxeta colorada: cartulina qu'amuesa l'árbitru/a a los/les xugadores por agresión, por una falta mui fuerte o por aiciones mui graves. Supón la espulsión (el/la xugador/a sancionáu/ada nun pue intervenir no que queda de

partíu). Cuando se saca una tarxeta colorada, el xuegu vuelve a entamase con un güelpe de castigu escontra l'equipu del/de la xugador/a sancionáu/ada.

Tarxeta mariella: cartulina qu'amuesa l'árbitru/a a los/les xugadores por faltes fuertes o por aiciones incorreutes graves. La persona que la recibe ta ensin xugar diez minutos. Cuando se-y saca una tarxeta mariella a un/a xugador/a sanciónase tamién al equipu con un güelpe de castigu.

Nel casu de qu'un xugador al que-y sacaren enantes una tarxeta mariella fai otra infracción, castígase con otra tarxeta mariella y el xugador espúlsase dafechu del alcuentru.

Ventaya: cuando un equipu en posesión del balón recibe una falta del equipu contrariu, l'árbitru/a pue pitar la falta o aplicar la llei de la ventaya, pa favorecer al equipu non infractor y asegurar la continuidá del xuegu. La duración de la Ventaya queda a xuiciu del/a árbitru/a (qu'indica la ventaya poniendo ún de los brazos en direición al campu del equipu al que-y la da).

Placaxe ilegal

El balón

El balón de rugby debémos-ylo a **William Gilbert**, un zapateru que tenía'l taller al llau del campu de xuegu de la escuela de Rugby (onde nació esti deporte): fizo un balón de cueru -con forma ovalada porque emplegó una vexiga de gochu- que facilitaba'l xuegu coles manes.

El rugby fízose bastante popular na comarca de Warwickshire (onde vivía Gilbert); poro, creó una empresa que llevaba'l so nome en 1823.

William Gilbert

En 1891, la IRFB reglamentó les primeres midíes oficiales del balón y, amás, afitó la forma oval, que'ameyoraba los llanzamientos a llarga distancia.

Al rodiu de 1930, el balón yera marrón, llisu y col pesu mal distribuyíu, y cuando llovía pesaba más y deformábase.

Nel Mundial de Fútbol de 1982, n'España, apaeció l'*Adidas Tango España*, coles costures impermeables. El material futbolísticu adautóse al rugby; amás, el balón pasó a ser blancu. En 1986, apaeció l'*Adidas Azteca* (primer balón de material sintéticu), que tamién s'adautó al rugby.

La empresa Gilbert trabayó n'ameyorar el balón, sobre too nos aspectos téunicos. Ente'l Mundial de 1995 y el de 2019, firmó tolos balones oficiales.

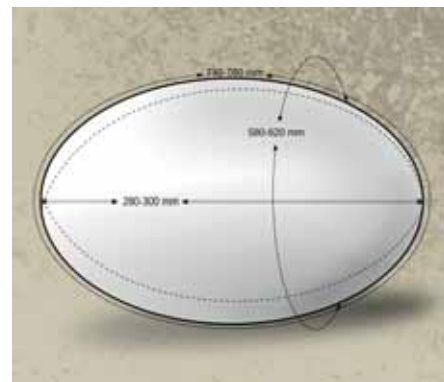
Los balones de rugby clasifíquense en tres números según el so tamañu (3, 4 y 5).

El número 3 úsase nes categoríes más moces,

ente los 5 y los 9 años; el 4, ente los 10 y 15 años; y el 5, a partir de 15 años.

World Rugby tien establecíu que, nes competiciones femenines, ha emplegase'l nu 4, que ye'l que s'usa de manera oficial nos mundiales femeninos. Sicasí, la mayoría de les seleiciones escueyen xugar col nu 5.

L'oval o balón de rugby tien forma ovalada. Anguaño, un balón de rugby tien ente 28 y 30 cm de llargu, ente 74 y 77 cm de perímetru y ente 58 y 62 cm de circunferencia nel puntu más anchu, y un pesu d'ente 410 y 460 g.

Equipamientu y vestuariu

Botes: calzáu, davezu de cueru, que protexe'l pie y, en dalgunos modelos, el todiyu. Na parte d'abaxo tienen una plancha na que s'enrosquen los tacos (d'aluminiu o de plásticu).

Tacos: pieces de metal o de plásticu que lleven los botes pa que'l xugador/a agarre bien nel campu.

Medies: prenda que tapa'l pie y la pierna hasta l'altura la rodiya. Identifica a los clubes. Delles veces la media izquierda y la derecha son distintes (por dellos motivos).

Camiseta: prenda que tapa'l troncu de les/los xugadores y identifica a caún de los equipos. Enantes yeren d'algodón, agora son d'un entemecíu d'algodón y poliéster o de poliéster dafechu.

Dorsal: númberu que lleven les camisetas na parte d'atrás: va del 1 al 15. Los/les reserves lleven los números del 16 al 23.

Cascu: cobertura pa protexer la cabeza que suelen usar los/les xugadores de la melé (de lanteros/es) pa protexer les oreyes y amenorgar los golpes nos *rucks* y nos *mauls*.

Pantalón curtíu o calzón: prenda que tapa dende la cintura hasta la metá de la pierna. Los pantalones de rugby son más curtios que n'otros deportes pa que el/la xugador/a pueda llevar bien les rodiyes y nun lu/la plaquen nos pies o na parte baxa de la pierna.

Proteutor bucal: pieza de goma que se pon na boca pa protexer el dentame de los posibles güelpes nos partíos.

Proteutor de pexu y hombru o coraza: pieza que lleven dellos/es xugadores embaxo la camiseta pa protexer la parte superior del cuerpu y que nun tienen nada que ver colos protectores del fútbol americanu.

Rodiyera: pieza acolchada y reforciada pa protexer les rodiyes (llévenla dalgunos/es xugadores con mancadures nesa parte del cuerpu). Nun ye d'usu frecuente.

Botiquín d'urxencies: caxón o maletu onde se guarden y tresporten melecines y materiales sanitarios pa casos d'urxencia.

Camia: cama estrecha y portátil pa sacar del campu a los/les xugadores que se manquen.

El campu

El **terrenu de xuegu** ta formáu pol perímetru y l'área de xuegu. Ye rectangular, mide 94-100 m de llargu y 68-70 m d'anchu, y s'asitia ente les llinies de marca y les de llateral.

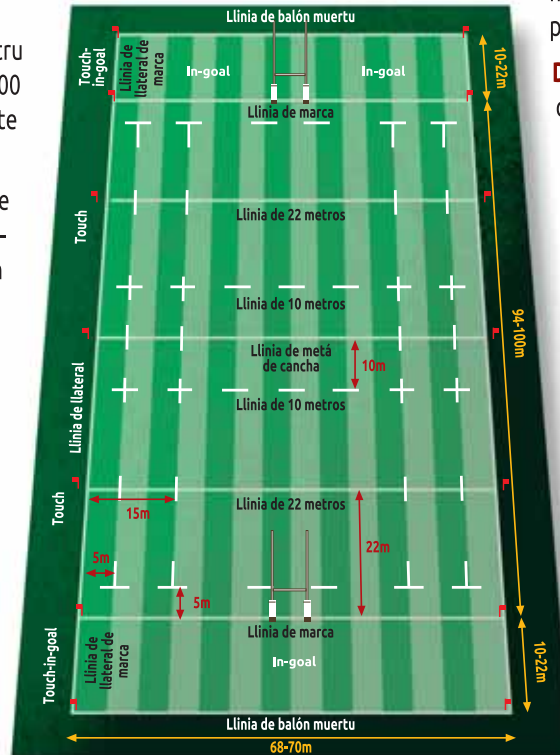
L'área de xuegu ta formada pol campu de xuegu y les zones d'ensayu. Les llinies de llateral, les de marca y les de balón muertu nun son parte d'él.

El perímetru de xuegu configúrenlu l'área de xuegu y l'área perimetral (un espaciu que lu arrodiá que nun pue ser menor de 5 m).

Nun campu de rugby, hai delles zones:

Dos zones d'ensayu, de marca, d' anotación o in-goal: zona del área de xuegu que tien como llendes la llinia d'ensayu y la de balón muertu y les dos llinies de llateral de marca.

ta la llinia de marca (pero non la llinia de balón muertu nin les llinies de llateral nin de marca).

EL PLANU

Equi ye onde se llogren los puntos, col ensayu, nel que'l/la xugador/a que lleva'l balón tien que posalo presionándolu escontra'l suelu.

Dos zones de ventidós o los 22: zona del campu de xuegu. Asitiase ente la llinia d'ensayu y la llinia de ventidós metros (la llinia d'ensayu nun pertenez a esta zona). Cuando se xuega equi, la situación ye peligrosa pal equipu defensor por tar mui cerca de la zona de marca.

Dientro del campu de xuegu y del área de xuegu hai delles **llinies** pintaes nel suelu:

- **Llinia central o de metá de campu:** divide les dos mitaes del terrenu de xuegu y marca'l mediu campu. Emplégase pa los saques d'entamu del partíu y del segundu tiempu y tamién cuando se llogra un ensayu o una tresformación.
- **Llinia de diez metros:** llinia discontinua paralela a la llinia de metá de campu (hai una a cada llau) y separada diez metros d'ella. Ye una referencia pa los saques de mediu campu, porque'l balón tien que superala pa que tea en xuegu.

- **Llinia de ventidós metros:** asítiase a ventidós metros de la llinia de marca o *goal* y marca l'entamu de la zona de ventidós. Llinda cola zona de marca y hai una en cada metá del campu.

- **Llinia de cinco metros:** asítiase ente la llinia de ventidós y la llinia de *goal*. Ye una llinia discontinua que ta paralela y a cinco metros de la llinia de *goal*. Ye una referencia pa disputar les melés y los saques de llateral tres d'un güelpe de castigu.

- **Llinia de *goal*:** marca l'entamu del sitiu onde se llogren puntos al posar un/a xugador/a coles manes el balón nel suelu, llogrando un ensayu (ye parte de la zona d'ensayu).

Na so fastera central asítiense les porterías.

- **Llinia de llateral o *touch*:** asítiase a los dos llaos del campu y marca'l fin de la zona de xuegu. Nun forma parte del campu de xuegu y pisala supón tar fuera del campu.

Tamién hai dos llinies discontinues paraleles a la llinia de *touch*: la primera ta 5 m d'ella y la segunda a 15 m. Estes dos llinies marquen la

zona na que tienen que ponese'l/la xugador/a más avanzáu/ada y el/la más retrasáu/ada nel saque de *touch*.

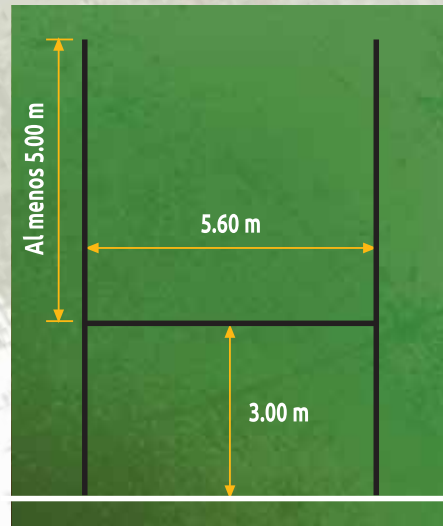
- **Llinia de llateral de marca o *touch-in-goal*:** asítiase na zona d'ensayu, aunque nun ye parte d'ella -posar el balón na llinia de marca anula l'ensayu-. Hai dos, nos llaterales del campu, y tienen ente 10 y 22 m. Nun ye parte del campu de xuegu.

- **Llinia de balón muertu:** separa la zona de marca o d'*in-goal*-de xuegu- de la zona exterior del campu -que yá nun ye de xuegu- (lo que va dende'l campu de xuegu hasta l'entamu de les graes). Nun ye parte de la zona d'ensayu.

Dos zones o árees téuniques: hai una pa caún de los equipos, y tán averaes al campu de xuegu. Nelles colóquense'l/la delegáu/da del equipu, el/la fisioterapeuta y dos aguadores (que lleven agua a los/les xugadores cuando se para'l xuegu).

Les zones téuniques asítiense na parte central del campu, a 10 m de la llinia de metá de campu -onde entama la llinia de diez metros- y a dos metros de la llinia de llateral.

Son dos rectángulos de 10x3 m. Los/les xugadores reserves y l'entrenador/a colóquense más allá del perímetru de xuegu.

Llinia de veintidós y palos

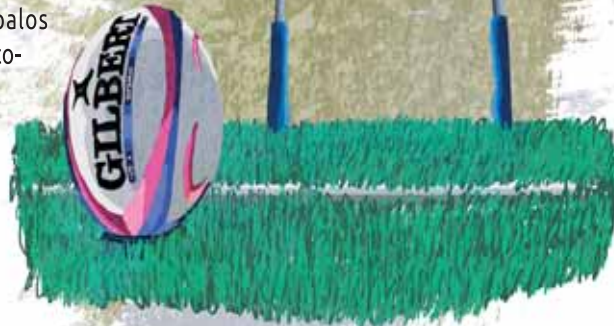

Los palos

Nel centru de la llinia de marca hai dos postes verticales fincaos nel suelu (postes de gol) y ente dambos hai otu poste horizontal que los xunta (travesañu), formando una estructura con forma de H.

L'altura mínima de los postes ye de 3,4 m. Amás, el travesañu tien que midir 5,6 m y tar a 3 m del suelu. La so parte inferior, pegada al suelu, forma parte de la zona d'ensayu, mientres que, na tresformación, nel güelpe de castigu o nel bote pruntu, el balón tien que pasar ente los postes de gol, na metá superior.

La parte inferior de los palos recúbrense coun unos protectores acolchaos pa protexer a los/les xugadores de los posibles güelpes intentado llograr un ensayu.

Otres pallabres relacionaes col xuegu

Acta del partíu: documentu nel que se recueye'l resultáu y les incidencies d'un partíu. Tienen que la firmar l'árbitru/a, les/los capitanes de los dos equipos, los/les delegaos/es de los equipos, el/la delegáu/ada de campu y el/la medicu/a.

Bancu: sitiu onde se sienten los/les xugadores reserves, los/les entrenadores y el personal téunicu y asistente del equipu. Tien que tar fuera del perímetru de xuegu.

Banderín: palu que lleva nun estremu una tela (de dellos colores). Anguaño avecen ser de plásticu pa que nun se manquen los/les xugadores, enantes yeren metálicos o de madera. Tien una altura de 1,2 m dende'l suelu. Colóquense 14 banderinos, qu'indiquen la llinia de mediu campu, les llinies de ventidós metros, les llinies d'ensayu y les llinies de balón muertu. Tamién lu usen, anque más pequeñu, los/les llinieres pa indicar situaciones del xuegu.

Brazal/Brazalete: cinta qu'arrodia'l brazu pe-
rriba'l coldu; hailos de dellos colores.

- Brazalete d'entrenador/a.
- Brazalete de delegáu/ada d'equipu.
- Brazalete de delegáu/ada de campu.
- Brazalete de médicu/ca.
- Brazalete de fisioterapeuta.

Cambiu temporal: ye'l que se produz por he-
morraxa o firida sangrante (ye distintu a una
sustitución: éstes son por lesión o tácti-
ques/téuniques, y son definitives). El cambiu
temporal tien un tope de 15 minutos: si'l o la
xugador/a mancáu/ada nun torna al campu nesi
periodu, el cambiu conviértese en definitivu.

Capitán/ana: xugador/a que representa al equi-
pu y que se pue dirixir al árbitru/a. Ye la persona
del equipu a la que-y comunica l'árbitru/a les
sos decisiones.

Delegáu/ada de campu: asistente que s'encarga
de que'l campu tea preparáu pal xuegu y
d'entregar los brazaletes a entrenadores, dele-
gaos/es d'equipu y fisioterapeutes. Demientres
el partíu, ta a disposición del/de la árbitru/a.

Delegáu/ada d'equipu: asistente que s'encarga
de les fiches de los/les xugadores, de rellenar
l'acta no que fai al so equipu y de da-y les tar-
xetes de cambiu al/a la árbitru/a. Tamién plani-
fica los viaxes del equipu, anota los puntos (y
la forma de llogralos) y les tarxetes marielles,
y controla'l tiempu de les sanciones.

Entrenador/a: persona que s'encarga de la
dirección téunica y l'entrenamientu del equipu,
amás de definir l'esquema de xuegu y de facer
la convocatoria de xugadores pa cada partíu y
comunicalo.

Brazalete d'entrenador/a

Equipu: conxuntu organizáu de persones que
s'axunten pa xugar al rugbi, formáu por 15
titulares y 8 reserves.

Fisioterapeuta/Masaxista: persona encargada
de la recuperación física de los/los xugadores.
Entra nel campu de xuegu p'atender les posibles
mancadures.

Marcador/Tableru: cartelu o pantalla onde van
anotándose los puntos. Tamién indica'l tiempu
de xuegu y el periodu que se ta xugando.

Mélicu/a: persona encargada d'auxiliar a los/les
xugadores que se manquen. Ye obligatoria la
so presencia nos partíos de rugbi.

Preparador/a físicu/a: persona que s'encarga
del entrenamientu físicu de los/los xugadores,
trabayando pa que tean en bona forma a lo
llargo de tola temporada.

Sustituciones: cambios d'un/a xugador/a por
otru. Puen debese a mancadures o a aspectos
téunics y puen ser temporales o definitives.

Nun partíu de rugbi puen sustituyise 3 xugado-
res de la primer llinia y 5 de les otres posiciones.

Les substituciones namás se puen facer nuna pausa del xuegu y col permisu del l'árbritru/a. El/la xugador/a sustituyiu/da nun pue tornar al campu de xuegu, sacante delles esceiciones.

Tarxeta de cambiu: tarxeta que-y entreguen el/la delegáu/ada d'equipu o el/la xugador/a qu'entra nel campu al árbritru/a. Nella recuéyese'l dorsal del/de la xugador/a qu'entra y el de la persona que sal y el tipu de cambiu.

Tee: plataforma de plásticu na que se colocal balón; val pa llevantal un poco sobre'l suelu y úsase nos llanzamientos con patada a los palos (tresformaciones o güelpes de castigu). Col tee nun fai falta facer un montón cola tierra del campu o l'arena qu'aporten los auxiliares (ayuda a nun estropiar el campu).

Vestuariu: cuartu onde los y les xugadores se cambien y se duchen.

Xiblatu: instrumentu básicu d'aire, que produz un soníu agudu y continuu al soplar per él. Emplégalu l'árbritru/a pa dirixir el partíu.

Posiciones de los o les xugadores nel campu

Un equipu de **Rugby Union** ta formáu por 15 xugadores: les sos posiciones nel campu vienen determinaes pol númberu que lleven na camiseta.

Asina, los/les xugadores que lleven los números del 1 al 8 son los/les **delanteros/es** o **forwards** (les persones más grandes y fuertes).

Los/les xugadores que lleven na camiseta los números del 9 al 15 son los/les **tres cuartos** o **backs** (persones rápidas y áxiles).

DELANTERA

Divídese en tres llinies, nes que se coloquen ocho persones:

Primer llinia: fórmenla 3 xugadores (dos pilares y un/a talonador/a, que se coloca en mediu de dambos/es). La primer llinia entra en contactu cola primer llinia del equipu contrariu na melé.

- **Pilar, pilier** o **prop:** xugadores más pesaos/es del equipu y los/les qu'aguanten la melé. Son perimportantes nos *mauls* y nos *rucks*. Hai dos pilares: pilar derechu/a (dorsal 1) y pilar izquierdu/a (dorsal 3).

- **Talonador/a** o **hooker:** xugador/a que tien que talonar el balón na melé, que mete'l mediu melé pa pasá-y lu a la segunda llinia (lleva'l dorsal 2).

Tamién s'encarga de facer los saques de llateral, y tien que zarrar la zona ente la llinia de fuera de campu y la llinia de cinco metros -onde se pon el/la primer xugador/a del saque de banda-.

Segunda llinia: los/les que salten nel saque de llateral; poro, son de les persones más altes del equipu. Amás, apoyen los ataques agrupándose

y placando en defensa. Lleven los números 4 y 5: el 4 ye'l segunda llinia izquierdu/a y el 5, el segunda llinia derechu/a.

Tercer llinia: apoyen tanto a la defensa como al ataque, polo que tienen que tener un bon fondu físicu (tán moviéndose de siguío). Formen parte de la melé y de la *touch*. Son tres xugadores y lleven los números 6 (tercer llinia izquierdu/a o *flanker*), 7 (tercer llinia derechu/a o *flanker*) y 8 (tercer llinia centru o número 8).

Scrum half

LLINIA DE TRES CUARTOS O BACKS

Dependiendo del puestu de caún/a, tienen estos nomes:

Mediu melé o **scrum half:** lleva'l número 9. Dirixe a los/les delanteros/es y abre'l xuegu a la llinia de tres cuartos o *backs*. Tien que tener bonos fundamentos téunicos y un bon pase. Amás, ye la persona que mete'l balón nes melés.

Mediu d'apertura o **fly half:** lleva'l número 10. Ye'l xugador/a cabezaleru/a del ataque (entama la xugada y los aspectos téunicos). Tamién ye la primer persona en defender. Suel ser un/a bon/a patidor/a y aveza executar los tiros a los palos.

Ala izquierdu/a o **left wing:** lleva'l número 11. Desarrolla los ataques y contraataques. Tien que participar nes aiciones defensives y ha tener una téunica del pase y patiar colos pies pa entamar xugues d'ataque.

Primer centru o **inside center:** lleva'l número 12. Encárgase de frayar les defenses contraries y, amás, ha tener bona téunica coles manes y colos pies pa colocar el balón con precisión. Nesti puestu'l placaxe ye fundamental.

Ala derechu

Segundu/a centru o *outside center*: lleva'l númeru 13. Tamién s'encarga de frayar les defenses contraries y placar a los o les xugadores contrarios/es y ha tener bona téunica. Amás, mesmo que'l primer centru, ha ser potente físicamente.

Ala derechu/a o *right wing*: lleva'l númeru 14. Mesmo que l'otru ala, ha ser mui rápidu/a pa llevar alantre los ataques y contraataques. Son bonos/es pasadores y capaces d'entamar xugaes colos pies.

Zagueru/a, *arrière* o *full back*: lleva'l númeru 15. Tien que tar mui bien colocáu/ada nel campu, amás de ser mui bonu/a col placaxe. Apoya les xugaes d'ataque, y ha ser un/a xugador/a mui potente físicamente y bon pateador/a pa colocar el balón con precisión nel campu contrariu.

Modalidaes del rugby

Rugby XV

Rugby Union o **Rugby XV**: ye la modalidá que se practica n'Asturies y n'España de forma mayoritaria. Hai 15 xugadores en cada equipu y, demientres munchos años, l'amateurismu foi una de les sos señes d'identidá.

Rugbi [a] Siete, Rugby VII, Rugby 7, Seven a side o **Seven**: ye la modalidá olímpica dende los xuegos de Río de Janeiro de 2016. Hai 7 xugadores en cada equipu.

Creólu Ned Haig en 1883 na rexón de Scottish Borders: quería organizar un tornéu, pero namás podía durar un día. Poro, propunxo a los equipos participantes xugar partíos de 15 minutos con 7 persones per equipu. El primer tornéu oficial de seleiciones nacionales xugóse en 1973.

Xuégase casi coles mesmes regles del Rugby XV, aunque con dellos cambios al haber menos xugadores. Los partíos duren 14 minutos y divídense en dos tiempos

de 7 minutos. Les melés xuéguenles 3 xugadores por cada equipu.

Rugby League o **Rugby XIII**: modalidá con 13 xugadores en cada equipu. L'oxetivu ye llograr un ensayu -mesmo que nel *Rugby Union*-. Dempués pue patiase a los palos. Hai güelpes de castigu y ye posible tamién xugar un *drop*.

Dempués d'un placaxe, nel *Rugby League* nun hai *ruck* pa lluchar pol balón (el/la xugador/a placáu da-y el balón a un/a compañeru/a d'equipu faciéndolu rodar y l'equipu contrariu tien que retroceder) nin saque de llateral.

Esta modalidá xuégase sobre too nel noroeste d'Inglaterra y na zona de Yorkshire. Xurdió al separase la *Federación Inglesa de Rugby* d'un grupu d'equipos conocíos col nome d'*Unión del Norte*, en 1895 -camudó dempués el nome pol de *Rugby Football League*.

N'España'l *Rugby League* nun tien una federación oficial, hai una *Asociación Española de Rugby League*, fundada en 2013, que s'afilió a la *Rugby League Federation* en 2015. Encárgase de la Seleición nacional.

Rugbi Diez o **Rugby Tens**: variedá del *Rugby Union* na qu'hai 10 xugadores en cada equipu (5 delanteros/es y 5 tres cuartos). Los partíos duren 20 minutos (dos tiempos de 10 minutos).

Nun se pue patiar un balón direutamente fuera del campu pela banda. Un/a xugador/a pue patiar dende l'aire o facer un *drop-kick*, pero nun pue patiar dende'l suelu.

Les melés fórmenles 5 xugadores en cada equipu, con dos llinies: na primera tán los/les pilares y el/la talonador/a y na segunda hai 2 xugadores (segundes llinies). La melé termina cuando'l o la mediu melé xuega'l balón o cuando se llogra una marca, que da derechu a una tresformación con un *drop-kick*.

L'orixe d'esta modalidá ta en Malasia, en 1967. Amás, ye una variedá mui popular n'Indonesia, Singapur, Corea del Sur y Tailandia.

Rugbi inclusivu: modalidá en desarrollu nos últimos años (cola collaboración d'equipos de rugby y asociaciones de persones con discapacidá). Tien l'envis de que tol mundu tenga derechu a disfrutar del rugby n'igualdá de condiciones.

En 2020, la FER constituyó la *Comisión de Rugby Inclusivo*. Nos partíos, participen xugadores con discapacidá xunto a otros/es ensin discapacidá, llamaos dinamizadores.

Rugbi playa: modalidá na que xueguen 5 xugadores. Los partíos xuégense en dos tiempos de 6 minutos caún. La melé xuéguela 2 xugadores en cada equipu.

Tag rugby o **flag rugby**: nesta modalidá nun hai contautu físicu. Los/les xugadores lleven un cintu con dos tires (*tags*) colgaes de los llaterales y apegaes al cintu con velcro. El/la xugador/a atacante tien qu'esquivar a los/les defensores del otru equipu, y avanzar pa la zona de marca contraria o pasar el balón. Los/les defensores tienen qu'intentar que nun lleguen a la zona d'ensayu ensin placar, tirando de les tires y desapegándo-les del calzón.

Úsase davezu como introducción al rugby. Les primeres regles son de 1990 n'Inglaterra, como adautación pa neños y neñes colexos.

Rugbi playa

Hai equipos masculinos, femeninos y mixtos.

Hai 7 xugadores en cada equipu. Los partíos tienen dos tiempos de 20 minutos caún. Los/les xugadores que defienden nun puen tocar a los/les xugadores del otru equipu y los/les atacantes nun puen impedir que los/les defensores-yos quiten les tires. El/la xugador/a que quita la tira tien que gritar *tag* o placaxe. Cuando un/a xugador/a pierde les dos tires, nun pue xugar.

L'oxetivu ye apoyar el balón na zona de marca del otru equipu.

Rugbi cinta: variedá del rugbi con reglamentu propiu, mui flexible (estableció pola FER en 2017 pa introducir el rugbi nes clases d'Educación Física). Aseméyase al *Tag Rugby*, yá que los/les xugadores defensivos/es nun puen tocar a los atacantes, namás garrar les cintes.

Hai 4 xugadores en cada equipu. Tolos/es xugadores lleven un cintu. Los partíos tienen dos tiempos que duren ente 8 y 10 minutos caún. El campu de xuegu son les pistes de fútbol sala o balonmano.

L'oxetivu ye llograr ensayos.

Touch rugby: modalidá de rugbi ensin contactu.

El placaxe camúdase por un toque cola mano nel cuerpu del/de la xugador/a del otru equipu.

Tien federación propia, la Federación Internacional de Touch, que reglamentó'l xuegu y qu'organiza campeonatos internacionales.

Cuando a un/a xugador/a lu/la toquen, tien que posar el balón en suelu. Nun hai melé, *ruck*, *maul*, saques de llateral nin tresformaciones.

Nun va munchu tiempu, la *World Rugby* dexó a un llau les sos reticencies pa con esta variedá y fizo un reglamentu pa ella, aunque namás con calter recreativu.

Hai categorías de *touch rugby* pa homes, pa mueres y una mixta. Cada equipu tien 6 xugadores. Tien tres variedaes: en campu abiertu, *indoor* y na playa.

El balón ye oval y hai que ponelu na zona de marca del otru equipu. Los partíos duren dos tiempos de 20 minutos.

Rugbi en siella de ruedes

Rugbi en siella de ruedes: modalidá de rugbi pa persones con discapacidaes motores -que tienen afeutaes les estremidaes inferiores y superiores al tiempu-

Desarrollóse en Canadá hacia 1970 y prauticase nunos venti países.

Ye un deporte paralímpicu y mixtu d'homes y muyeres, nel qu'hai 4 xugadores (en siella de ruedes) en cada equipu, qu'intenten llevar el balón a la llinia de *goal*.

Mezcla regles del rugbi, del baloncestu, del h.oquei xelu y del balonmano. Ye un deporte de contautu y ta reguláu pola *International Wheelchair Rugby Federation*.

Los contautos ente les sielles de ruedes tán permitíos y úsense pa pilancar a los/les oponentes. Nun partíu hai cuatro cuartos de 8 minutos caún.

Valores del rugbi

En 2009, tolos componentes de *World Rugby* roblaron un documentu nel se que se recueyen los **cinco valores del rugbi**, que son:

Integridá: sofítase na honestidá, respetando les normes, y nel xuegu llimpiu. Los/les xugadores preocupense poles mancadures de compañeros/es y contrarios/es. Tamién nel respetu pol/a árbitru/a.

Pasión: el rugbi xenera un apegu emocional vanceyáu al grupu, a les persones y l'arguyu de formar parte d'él.

Solidaridá: nel rugbi hai un espíritu que se traduz n'amistades que duren tola vida, en camaradería, trabayu n'equipu y llealtá.

Disciplina: ye un deporte nel que l'esfuerzu y el sacrificiu son básicos. Ponse de manifiestu nel respetu poles regles y los valores que lu afiten.

Respetu: por toles persones involucraes nesti deporte y poles regles del xuegu, Too ello vese espeyao nel pasiyu que faen los dos equipos al final del partíu y nel tercer tiempu.

TRADICIONES Y OTROS ASPEUTOS DEL RUGBI

Haka: danza tradicional que baillen los equipos polinesios enantes de los partíos (la más famosa ye la de Nueva Zelanda). Dacuando, otre seleiciones imítenlos y plánten-yos cara nos baillés.

Haka

El respetu pol árbitru/a: tolos/es participantes respeten al árbitru/a, y namás los/les capitanes de los equipos puen dirixise a él (siempre de manera respetuosa, ensin protestes, dialogando y tratándolu de *señor* o *sir*). La pallabra del árbitru/a ye llei.

Respetu de les aficiones: el respetu del campu tamién se da nes graes. Asina, tol públicu ta en silenciu total cuando un/a xugador/a va patiar l'oval. Les aficiones nun se separen nes graes, onde hai una convivencia exemplar ensin problema dalu.

Xira: tradición que vien del sieglu XIX. Les seleiciones nacionales y equipos viaxen dellos meses a otre partes del mundu pa xugar partíos amistosos (*test*).

Los xugadores nun faen teatru nin simulen mancatures: enxamás se simula un güelpe o una mancadura pa engañar al árbitru/a.

Les camisetes nun lleven nome: na parte d'atrás namás lleven el númberu (qu'indica la posición de cada xugador/a). Lo importante ye'l trabayu n'andecha.

El/la capitán/ana ye'l líder del equipu nel campu: ye un/a xugador/a con cárauter y tien que ser un exemplu pa los/es compañeros/es. Amás, dirixe l'últimu entrenamientu enantes del partíu.

Nun hai ultres: les aficiones nun busquen conflictu ente elles, y enantes de cada partíu celebren una actividá festiva na que comparten bébora y comida.

Nun se tiren coses al campu: los/les aficionaos/es nun van al campu a desfogar, van a disfrutar del xuegu y pasalo bien col so equipu (aunque nun tean d'alcuerdu coles decisiones del árbitru/a).

Nun se xibla nes xugaes: cuando un/a xugador/a va patiar l'oval a los palos nun güelpe de castigu o nuna tresformación, el campu enteru ta en silenciu.

Nun se pierde tiempu: nun hai pérdides de tiempu (namás se para'l xuegu por mancatures). El rugbi ye un deporte dinámicu: hai que facer les xugaes que dean puntos pa conseguir el trunfu.

El pasiyu al final del partíu: cuando l'árbritu/a pital'l final del partíu, los/les xugadores del equipu ganador formen dos files y pel mediu pasa un equipu y dempués l'otru, aplaudiéndose ente ellos.

Tercer tiempu/*third half*/*troisième mi-temps*: en rematando'l partíu, los/les xugadores de los dos equipos xúntense pa compartir bébora y comida, pa iguar problemes del campu de xuegu y pa crear amistaes ente contrincantes.

Alcuños de les seleiciones nacionales: les seleiciones nacionales de rugbi tienen alcuños qu'en delles ocasiones son de calter afeutivu, n'otres dalgún símbolu representativu del país (animales, plantes y árboles, elementos étnicos históricos...); dacuando son referencies a clubes de rugbi vieyos, y otres veces faen referencia al color de les camisetes o de la bandera del país.

EQUIPOS ASTURIANOS NA CATEGORÍA MÁS ALTA DEL RUGBI ESPAÑOL

- **Real Sporting de Gijón**

Seición de Rugbi.
(Temporada 1978/79)

- **Oviedo Rugby Club**

(Temporada 1991/92 y temporaes 1998 a 2001)

- **Belenos Rugby Club**

(Temporada 2022/2023)

Real Sporting de Gijón

VI Naciones

Ye'l tornéu más antiguu del mundu. Nació en **1871** con un partíu ente **Escocia** y **Inglaterra**, dando pasu a lo que dempués foi un tornéu cuadrangular cuando s'amestaron **País de Gales** e **Irlanda** en **1882**. Nos entamos, xugábenlu los cuatro equipos británicos (nesa época, Irlanda yera parte de Gran Bretaña).

Nel añu **1910**, amestóse **Francia**, pasando a ser el **Tornéu de les Cinco Naciones**. El Tornéu suspendióse ente 1915 y 1919 y tamién ente 1940 y 1946 por mor de les dos Guerres Mundiales.

Volvió en 1947 col dominiu del rugbi francés, y nun tuvo más interrupciones hasta 1972, cuando Gales y Escocia nun quixeron xugar con Irlanda en Dublín por tensiones polítiques. Asina nun se desplazaron a Dublín y el campeonatu nun se completó a falta de dos partíos, declarándose desiertu'l campeón.

En 1993, el Tornéu pasó a ser oficialmente Campeonatu d'Europa (desapaeciendo la posibilidá de que más d'un equipu llograra'l títulu al tiempu). Dende entós, la clasificación oficial nun dexa compartir el títulu y los empates decidense pol mayor númeru d'ensayos.

Nel añu **2000**, amestóse **Italia**, pasando a ser el **Tornéu VI Naciones**. Nel añu 2001, apaez l'apoyu televisivu al arbitraxu.

A lo llargo del casi sieglu y mediu del Troféu de les VI Naciones fueron amestándose trofeos a los partíos xugaos ente les seleiciones: *Grand Slam*, *Triple Corona*, *Copa Calcuta*, *Cuyar de Madera*, *Copa Garibaldi*, *Copa Centenariu*, *Millennium Trophy*, *Troféu Eurostar*, *Auld Alliance Trophy*, *Doddie Weir Cup*.

El rugby nos juegos olímpicos

La primer olimpiada na qu'apaeció'l rugby na carta de deportes olímpicos foi en **París en 1900**, tando de forma ininterrumpida hasta los Xuegos de París 1924, sacante nos Xuegos de 1904 de San Luis y nes dos olimpiaes siguientes a les de 1908 en Londres.

Al poco d'acabar los Xuegos de París, el COI dexólu fuera. Hubo dellos intentos por que volviera'l rugby, pero nun cuayaron.

Nos Xuegos de Corea del Sur (1988) foi la propia IRB la que refugó la inclusión del *Rugby Union* (por cuenta de la posa necesaria ente partíos). Asina, xurdió la posibilidá d'introducir el *Rugby VII*-los torneos tienen menos descansos-.

En 2002, intentóse amestar otra vuelta'l rugby a la carta de deportes olímpicos; pero'l COI refugó la propuesta de meter deportes nuevos na competición si nun salíen otros enantes.

En **2009** incluyóse'l *Rugby VII* nel programa olímpicu, xunto col golf, pa la edición de **2016** en **Río**. Tamién se disputó na edición de **2020**

-celebrada en **2021**- en **Tokio**.

Los campeonatos mundiales de rugby

La **Copa del Mundu de Rugby** ye la competición principal del *Rugby Union*. Dura un mes y mediu y ye'l tercer eventu deportivu más vistu del mundu. L'equipu campeón recibe la *Copa Webb Ellis* n'alcordanza del creador del rugby.

La primer Copa del Mundu **masculina** disputóse n'**Australia** y **Nueva Zelanda** en **1987**. Na categoría **femenina**, la primera xugóse en **1991** en **Gales** (*Word Rugby* nun la reconoció oficialmente hasta 2009).

Per otru llau, la primer **Copa del Mundu de Rugby VII** masculina disputóse en **1993** n'**Edimburgu** y la femenina, en **Dubái** en **2009**.

¿Cómo entamar nel rugby?

Una bona forma de conocer los conceutos y valores del rugby ye al traviés del rugby cinta: asina s'averaron a esti deporte munches de les persones que'agora lu prautiquen. Otres variedaes ideales p'aniciase son el *touch rugby* y el rugby playa.

Tamién son importantes les actividaes deportives que programen los conceyos, sociedaes deportives y culturales, clubes deportivos, etc. demientres les vacaciones (sobre too en branu), pa que les xeneraciones más moces empecipien nesti deporte.

ASOCIACIONES Y FEDERACIONES DE RUGBI

- **World Rugby**
<https://www.world.rugby/>
- **Rugby Europe**
<https://www.rugbyeurope.eu/>
- **Federación Española de Rugby (FER)**
<https://ferugby.es/>
- **Federación de Rugby del Principado de Asturias**
<https://www.rugbyasturias.org/>

CLUBES XIXONESES DE RUGBI

- **Calzada Rugby Club de Gijón**
<http://www.rugbycalzada.org>
- **Gijón Rugby Club-Universidad de Oviedo**
<http://www.gijonrugbyclub.com/>
- **Real Grupo de Cultura Covadonga (sección de rugby)**
<http://www.rgcc.es>

PALLABREROS TEMÁTICOS N'ASTURIANU

Xixón

Cultura y Educación

Oficina de Normalización Llingüística

C/ Xovellanos, 21
33201 Xixón

985 18 13 89
llinguaasturiana@xixon.es

 llinguaxixon

 www.facebook.com/ofillin

 @LlinguaXixon